

INGLIZ TILIDA PREDLOGLARNING ISHLATILISHI

Rishton tumani 2-son politexnikumining
ingliz tili fani o'qituvchisi

Yahyoyeva Odinaxon Nu'monjon qizi

email. oykxonyahyoyeva@gmail.com

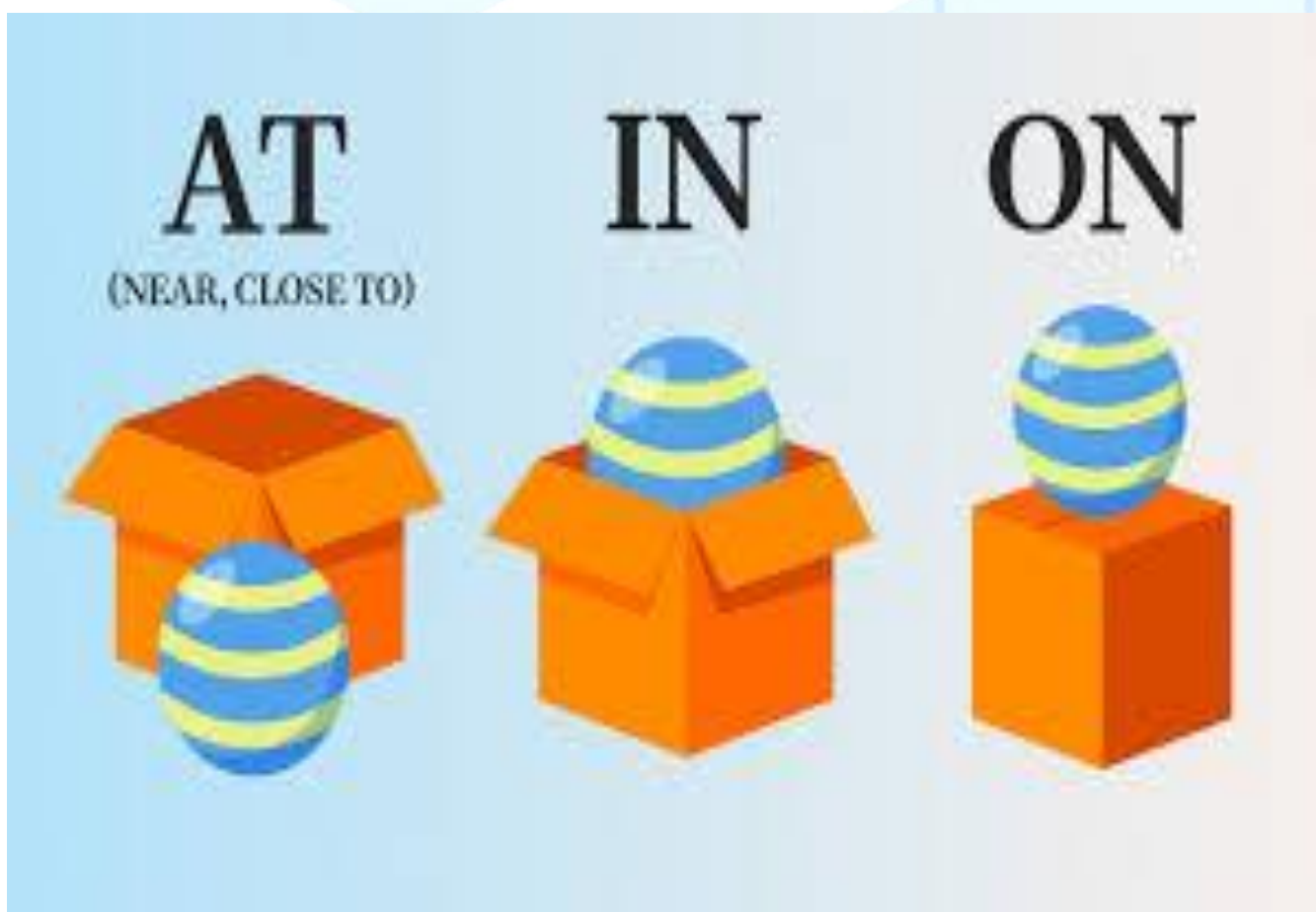
ANNOTATSIYA Ushbu maqola ingliz tilida predloglarning grammatik va semantik xususiyatlarini tahlil qiladi. Predloglarning asosiy turlari — joy, vaqt, yo'nalish, sabab va vosita predloglari — batafsil ko'rib chiqiladi. Shuningdek, predloglarning frazali fe'llar va sifat-birliklaridagi roli, o'quvchilarning predloglarni o'rganishda duch keladigan qiyinchiliklari tahlil etiladi. Maqolada predloglarni o'rgatishda samarali metod va usullar — kontekstual yondashuv, interaktiv mashqlar, vizual vositalar va rolli o'yinlar — tavsiya etiladi. Tadqiqot natijalari ingliz tilini o'rganuvchilarning predloglardan to'g'ri foydalanish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi. Maqola o'qituvchilar va til o'rganayotganlar uchun amaliy qo'llanma sifatida mo'ljallangan.

Kalit so'zlar ingliz tili, Predloglar (Prepositions), grammatik funksiyalar, frazali fe'llar (Phrasal verbs), til o'rganish

ANNOTATION This article analyzes the grammatical and semantic features of prepositions in the English language. The main types of prepositions—those of place, time, direction, cause, and means—are examined in detail. Additionally, the role of prepositions in phrasal verbs and adjective-preposition combinations, as well as the difficulties learners face when acquiring prepositions, are analyzed. The article recommends effective methods and approaches for teaching prepositions, including contextual learning, interactive exercises, visual aids, and role-playing activities. The findings contribute to improving learners' ability to use prepositions correctly in English. This article is intended as a practical guide for teachers and language learners.

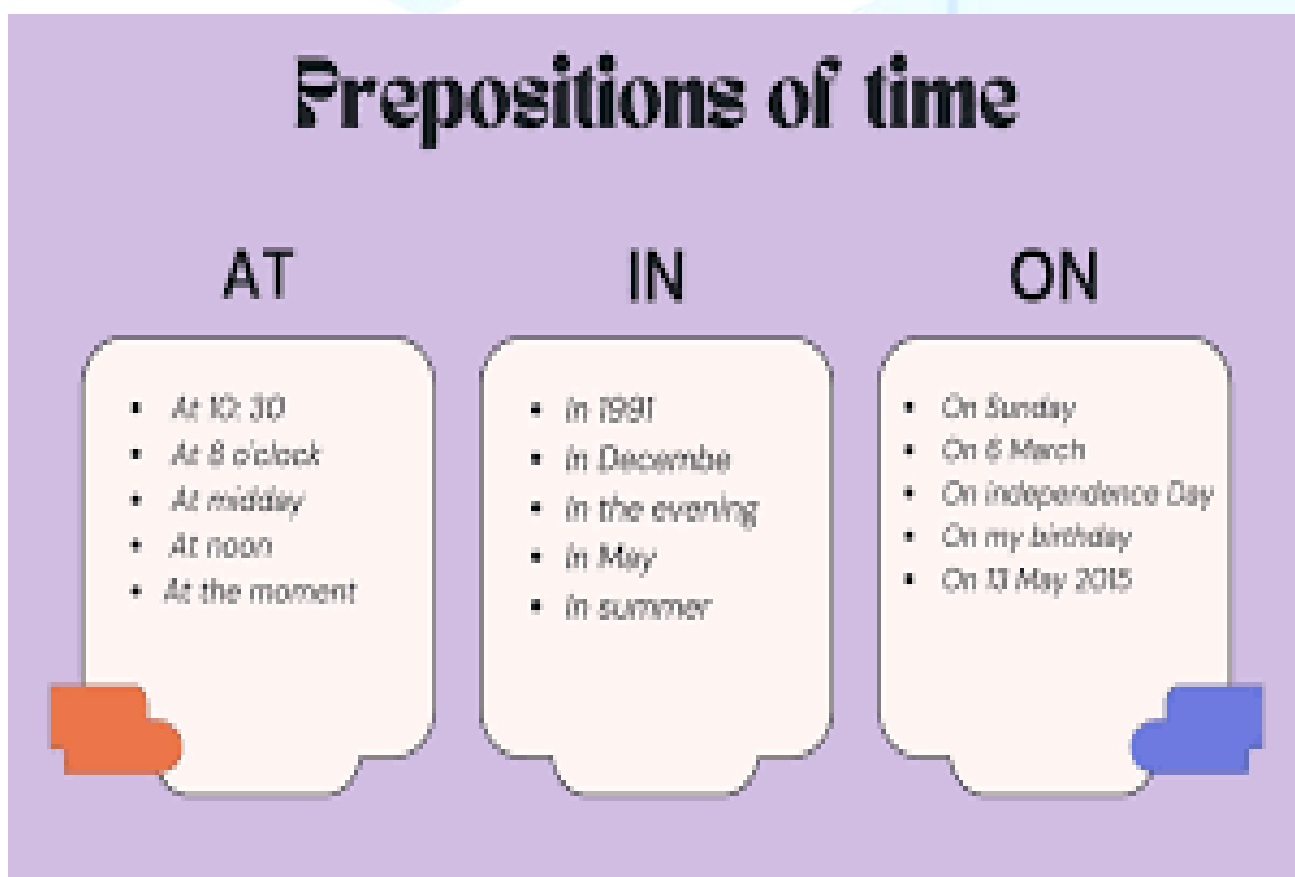
Key words English language, prepositions, grammatical functions, phrasal verbs, language learning, teaching methods

KIRISH Ingliz tilida predloglar (prepositions) tilning eng muhim va shu bilan birga murakkab grammatik kategoriyalaridan biridir. Ular soʻzlar orasidagi munosabatlarni koʻrsatadigan bogʻlovchi soʻzlar sifatida tilning sintaktik va semantik strukturasi uchun ajralmas ahamiyatga ega. Predloglarning vazifasi — gapdagi ot, olmosh yoki frazalarni boshqalariga bogʻlab, joy, vaqt, yoʻnalish, sabab, shart, vosita, daraja kabi turli xil munosabatlarni ifodalashdan iborat. Shu sababli ular gap mazmunini toʻliq va aniq yetkazishda katta rol oʻynaydi.

Ingliz tilida predloglar soni juda koʻp boʻlib, ular nafaqat oʻz mustaqil maʼnosiga ega, balki koʻpincha soʻz birikmalari, frazali feʼllar (phrasal verbs), sifat va ot birikmalarining bir qismi sifatida qoʻllaniladi. Masalan, *look at*, *get on*, *interested in*

kabi ifodalar predloglar yordamida o'ziga xos ma'no kasb etadi. Shu sababdan ingliz tilini mukammal egallash uchun predloglarning grammatik va kontekstual funksiyalarini to'liq tushunish zarur. Predloglarning murakkabligi ayniqsa chet tilini o'rganayotganlar uchun sezilarli bo'ladi. Sababi shundaki, ular o'zbek tilida aniq ekvivalenti bo'lmagan yoki boshqa grammatik vositalar bilan ifodalanadigan mazmunlarni anglashi mumkin. Bundan tashqari, ingliz tilida bir predlog bir nechta ma'noda ishlatilishi mumkin, yoki turli predloglar bir xil ma'noni berishi mumkin, bu esa o'rganishda chalkashliklar keltirib chiqaradi. Masalan, *in*, *on*, *at* kabi joy va vaqt predloglari o'zaro nozik farqlarga ega bo'lib, ularni mustaqil o'rganish ko'pincha noqulaylik tug'diradi.

Bundan tashqari, predloglar ko'plab frazali fe'llar va idiomatik ifodalarda ishlatiladi, ularning ma'nosi esa ko'pincha so'zlarning alohida ma'nolaridan farq qiladi. Shuning uchun predloglar nafaqat grammatik jihatdan, balki kommunikativ nuqtai nazardan ham chuqur o'rganishni talab etadi. Muloqotda predloglarni noto'g'ri

ishlatish nutqning tushunilishini qiyinlashtiradi va ko'pincha grammatik xatolarga olib keladi.

Ilmiy tadqiqotlar va amaliy ta'lim tajribalariga ko'ra, predloglarni o'rgatishda an'anaviy grammatik qoidalarni yodlash o'rniga, ularni kontekstda tushunish, real hayotiy vaziyatlarda qo'llash va interaktiv metodlardan foydalanish samaraliroq ekanligi ko'rsatilgan. Shu bois ingliz tili o'qituvchilari predloglarni o'rgatishda turli metod va uslublarni qo'llashlari, o'quvchilarning til qobiliyatini mustahkamlash uchun maxsus treninglar tashkil etishlari muhimdir. Ushbu maqola ingliz tilida predloglarning asosiy turlari, ularning funksiyalari va o'quvchilarning predloglarni o'rganishda duch keladigan asosiy qiyinchiliklari haqida nazariy va amaliy jihatdan tahlil qiladi. Bundan tashqari, maqolada predloglarni o'rgatishda qo'llaniladigan samarali metodlar va darslikda foydalanish mumkin bo'lgan interaktiv usullar ham ko'rib chiqiladi. Maqolaning maqsadi — o'qituvchilarga predloglarni o'rgatishda yordam berish, o'quvchilar uchun esa ushbu grammatik mavzuni o'zlashtirish jarayonini yengillashtirishdir.

Shunday qilib, predloglar o'zining murakkabligi va ko'p qirrali funksiyalari bilan ingliz tilini o'rganishda ajralmas va markaziy o'rin tutadi. Ularni chuqur o'rganish til egasining grammatik aniqlik va muloqot samaradorligini oshiradi, shu bilan birga, chet tilida so'zlashuv madaniyatini ham boyitadi. Bu esa, zamonaviy ta'lim jarayonida predloglarga alohida e'tibor qaratishni zaruratga aylantiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI Predloglarning ta'rifi va umumiy xususiyatlari. Predloglar (prepositions) ingliz tilida ot, olmosh yoki frazalar orasidagi munosabatlarni ko'rsatadigan so'zlardir. Ularning asosiy vazifasi — gapdagi so'zlar o'rtasidagi aloqalarni joy, vaqt, sabab, yo'nalish kabi kategoriyalar orqali ifodalash. Predloglarning mustaqil ma'nosi kam bo'lib, ular asosan boshqa so'zlar bilan birgalikda ma'no hosil qiladi. Shuning uchun ular ko'pincha sintaktik bog'lovchi element sifatida qaraladi. Eng ko'p qo'llaniladigan predloglarga quyidagilar kiradi: *in, on, at, by, to, for, with, about, under, over, between, among* va boshqalar. Ularning

qo'llanilishi ko'p qirrali bo'lib, predloglar ko'pincha frazali fe'llarning (phrasal verbs), ot birikmalari yoki sifatlar bilan birga ishlaydi.

Predloglarning turlari va ularning grammatik funksiyalari

Predloglar o'z vazifasiga qarab bir necha asosiy turga bo'linadi:

Joy predloglari (Prepositions of place). Bu predloglar ob'ektlarning bir-biriga nisbatan joylashishini ifodalaydi:

in — ichida: *The book is in the bag.*

on — ustida: *The picture is on the wall.*

at — aniq nuqtada: *She is waiting at the bus stop.*

under — ostida: *The cat is under the table.*

between — o'rtasida: *The park is between the school and the hospital.*

Vaqt predloglari (Prepositions of time). Vaqtni ifodalovchi predloglar ma'lum vaqt, davr yoki nuqtani ko'rsatadi:

at — aniq vaqt uchun: *The meeting is at 3 p.m.*

on — kunlar va sanalar uchun: *We will meet on Monday.*

in — oylar, yillar va davrlar uchun: *She was born in April.*

since — ma'lum vaqt nuqtasidan boshlab: *He has lived here since 2010.*

for — vaqt davomiyligi: *She has been working for two hours.*

Yo'nalish va harakat predloglari (Prepositions of direction and movement).

Ushbu predloglar harakat yoki yo'nalishni ifodalaydi:

to — maqsadga yo'naltirish: *He is going to the market.*

into — ichkariga kirish: *She jumped into the pool.*

onto — ustiga chiqish: *The cat climbed onto the roof.*

from — manbani bildiradi: *He came from Spain.*

Sabab va maqsad predloglari (Prepositions of cause and purpose). *because of* — sababini ko'rsatadi: *The flight was delayed because of the weather.*

for — maqsad yoki foyda uchun: *This gift is for you.*

due to — sabab: *The cancellation was due to technical problems.*

Vosita va agentlik predloglari (Prepositions of means and agency)

by — vosita yoki agentlik: *The book was written by the author.*

with — asbob yoki vosita: *She cut the paper with scissors.*

Frazali fe'llar va sifat-birlikdagi predloglar (Phrasal verbs and adjective-preposition combinations)

Predloglar ko'pincha frazali fe'llar tarkibida bo'lib, ular yangi ma'no hosil qiladi:

look after — g'amxo'rlik qilish

run into — to'qnash kelish

give up — voz kechish

Shuningdek, sifat va predlog birikmalari orqali holat va munosabat ifodalanadi:

interested in — qiziqqan

afraid of — qo'rqqan

good at — yaxshi

Predloglarning qo'llanilishidagi murakkabliklar va o'quvchilar duch keladigan qiyinchiliklar. Ingliz tilini o'rganayotganlar uchun predloglarni to'g'ri ishlatish ko'plab qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Bu asosan quyidagi sabablarga bog'liq:

Ona tilidan tarjimaning noto'g'ri qo'llanilishi

Ko'plab o'quvchilar predloglarni ona tiliga so'zma-so'z tarjima qilganda xatolarga yo'l qo'yadilar. Masalan, o'zbek tilida predlog vazifasini bajaruvchi turli qo'shimchalar yoki so'zlar ingliz tilida to'g'ri predlog bilan almashtirilishi kerak.

Predloglarning ko'p ma'noliligi

Bir predlog bir nechta ma'noda ishlatilishi mumkin. Masalan, *on* predlogi joyni (*on the table*) va vaqtni (*on Monday*) ifodalashi mumkin, bu esa o'quvchilarni chalg'itadi.

Predloglarning sinonimligi

Ba'zan bir xil ma'noni beruvchi turli predloglar mavjud: *in* va *inside*, *at* va *by*. Ularning o'zaro farqlarini tushunish qiyin.

Frazali fe'llardagi predloglar. Frazali fe'llar o'ziga xos iboralar bo'lib, predlog o'zgarganda butun frazaning ma'nosi o'zgaradi. Bu esa o'quvchilar uchun alohida murakkablik hisoblanadi.

Predloglarni alohida yodlash o'rniga, ularni real hayotiy vaziyatlar va gap tarkibida o'rgatish ko'proq samarali. Masalan, *describe your room* vazifasi orqali joy predloglarini o'rganish. Diagrammalar, rasm va xaritalar predloglarning joy va harakat tushunchalarini tushuntirishda samarali. Shuningdek, interaktiv o'yinlar, onlayn testlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Real hayotiy vaziyatlarga asoslangan rolli o'yinlar, masalan, *asking for directions* yoki *shopping dialogues*, predloglarni amaliy qo'llash imkonini beradi. O'qituvchilar o'quvchilarning predlog ishlatishda qilgan xatolarini aniqlab, ularni tushuntirib, takroriy mashqlar bilan ishlashlari muhim.

XULOSA VA TAKLIFLAR Ingliz tilida predloglarning o'rni va ularning to'g'ri ishlatilishi til o'rganishda muhim ahamiyatga ega ekanligi tadqiqotlar davomida yaqqol ko'rsatildi. Predloglar sintaktik va semantik jihatdan tilning strukturaviy bir qismi bo'lib, gapdagi so'zlar o'rtasidagi munosabatlarni aniqlab beradi. Ularning to'g'ri qo'llanilishi nutqning mazmunan to'g'ri va tushunarli bo'lishini ta'minlaydi, shuningdek, chet tilida muloqot qilish ko'nikmalarini oshiradi. Maqolada ko'rsatilganidek, predloglar ingliz tilida ko'p qirrali grammatik vosita bo'lib, ular joy, vaqt, yo'nalish, sabab, maqsad, vosita kabi turli xil munosabatlarni ifodalaydi. Predloglarning ko'p ma'noliligi va frazali fe'llar tarkibidagi o'rni o'quvchilar uchun katta qiyinchiliklar tug'diradi. Shuning uchun predloglarni o'rgatish jarayonida faqatgina qoidalarini yodlash emas, balki ularni kontekstda va real muloqot vaziyatlarida qo'llash ko'nikmasini shakllantirish zarur.

Shuningdek, o'rganishda ona tilidan bexato foydalanish muhimligini ta'kidlash joiz. Ko'pincha ona tilidan to'g'ri tarjima qilish predloglarni noto'g'ri qo'llanishiga olib keladi. Shu bois, o'qituvchilar o'quvchilarga predloglarning ingliz tilidagi aniq ma'nolari va ishlatilish holatlarini amaliy misollar bilan tushuntirishlari muhimdir. Maqolada predloglarni o'rgatishda kontekstual yondashuv, vizual vositalar, interaktiv o'yinlar va rolli mashqlar kabi samarali metodlar muhokama qilindi. Ushbu metodlar

o'quvchilarning mavzuni yaxshiroq tushunishlari va o'zlashtirishlariga katta yordam beradi. Predloqlarni o'rgatishda individual yondashuv va xatolarni tahlil qilish ham o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Umuman olganda, ingliz tilida predloglar mavzusini chuqur o'rganish va samarali o'rgatish nafaqat grammatika bilimlarini mustahkamlash, balki til bilan erkin va to'liq ifoda etish ko'nikmalarini shakllantirish uchun zarurdir. Bu esa o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi hamda ularga haqiqiy muloqot muhitida ishonch bilan so'zlashish imkonini beradi. Kelajakda ingliz tilidagi predloqlarni yanada samarali o'rgatish uchun pedagogik tadqiqotlarni davom ettirish, o'quv adabiyotlarini boyitish va innovatsion texnologiyalarni kengroq qo'llash lozim. Shu yo'l bilan, predloqlarning murakkabligi yengillashtiriladi va o'quvchilarning til bilimi yangi bosqichga ko'tariladi. Shunday qilib, predloglar ingliz tilida nafaqat grammatik qoidalar to'plami, balki tilning jonli, amaliy va interaktiv qismi sifatida o'rganilishi kerak. Bu esa zamonaviy ta'lim jarayonining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azar, B. (2007). *Understanding English Grammar*. Pearson Education.
2. Biber, D., Conrad, S., & Leech, G. (2002). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Longman.
3. Collins, L. (2015). *English Articles: A Comprehensive Guide to Using "A," "An," and "The" in English*. Oxford University Press.
4. Cook, V. (2003). *The English Language: A Linguistic Introduction*. Wiley-Blackwell.
5. Eastwood, J. (1994). *Oxford Guide to English Grammar*. Oxford University Press.
6. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD

SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – Т. 4. – №. 8. – С. 45-50.

8.Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O‘ZO‘ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA‘SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.

9. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH.

10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791. 11.Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
https://www.iupr.ru/files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true

12. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH.

13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No‘monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.

14. Xusinovich, Turdialiyeв Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH."

15. В. Я. Бочкарев. Новые технологии и средства измерений, методы организации водоучета на оросительных системах. Новочеркасск, 2012, 227 с

16.В.А.Втюрин.Автоматизированные системы управления технологичес-кими процессами .Основы АСУТП. Санкт-Петербург 2006,154 с.

17.Рачков М.Ю. Технические средства автоматизатсии.- Москва: МГИУ, 2006,- 347 с. 9.Vohidov A.X. Abdullaeva D.A. Avtomatikanmg texnik vositalari. T..TIMI, 2011.180 b.